

Συλλογή της Νομολογίας

Υπόθεση C-376/14 PPU

C
κατά
M

[αίτηση του Supreme Court (Ιρλανδία) για την έκδοση προδικαστικής απόφασης]

«Προδικαστική παραπομπή — Επείγουσα προδικαστική διαδικασία — Δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις — Διεθνής δικαιοδοσία, αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας — Κανονισμός (ΕΚ) 2201/2003 — Παράνομη κατακράτηση — Συνήθης διαμονή του παιδιού»

Περίληψη — Απόφαση του Δικαστηρίου (τρίτο τμήμα) της 9ης Οκτωβρίου 2014

- Δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις — Διεθνής δικαιοδοσία, αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας — Κανονισμός 2201/2003 — Αίτηση επιστροφής παιδιού — Μετακίνηση τέκνου βάσει προσωρινά εκτελεστής δικαστικής απόφασης, η οποία εν συνεχεία εξαφανίστηκε με απόφαση ορίζουσα τον τόπο διαμονής του παιδιού εντός του κράτους μέλους προελεύσεως — Υποχρέωση του δικαστηρίου που επιλαμβάνεται αιτήσεως επιστροφής του παιδιού να διαπιστώσει ποιος ήταν ο τόπος της συνήθους διαμονής του παιδιού αμέσως πριν την προβαλλόμενη παράνομη κατακράτησή του*

(Κανονισμός 2201/2003 του Συμβουλίου, άρθρα 2, σημείο 11, και 11)
- Δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις — Διεθνής δικαιοδοσία, αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας — Κανονισμός 2201/2003 — Έννοια του όρου «συνήθης διαμονή» του παιδιού — Κριτήρια εκτιμήσεως — Μετακίνηση τέκνου βάσει προσωρινά εκτελεστής δικαστικής απόφασης, η οποία εν συνεχεία εξαφανίστηκε με απόφαση ορίζουσα τον τόπο διαμονής του παιδιού εντός του κράτους μέλους προελεύσεως — Αξιολόγηση του συνόλου των ιδιαίτερων περιστάσεων από το δικαστήριο που έχει επιληφθεί αιτήσεως επιστροφής, στο κράτος μέλος όπου έχει μετακινηθεί το παιδί*

(Κανονισμός 2201/2003 του Συμβουλίου, άρθρα 2, σημείο 11, 8, 10 και 11)
- Δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις — Διεθνής δικαιοδοσία, αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας — Κανονισμός 2201/2003 — Μετακίνηση τέκνου βάσει προσωρινά εκτελεστής δικαστικής απόφασης, η οποία εν συνεχεία εξαφανίστηκε με απόφαση ορίζουσα τον τόπο διαμονής του παιδιού εντός του κράτους μέλους προελεύσεως — Παιδί που είχε ακόμη τη συνήθη διαμονή του στο εν λόγω κράτος μέλος αμέσως πριν την κατακράτησή του — Παράνομη κατακράτηση — Παιδί που δεν είχε ακόμη τη συνήθη διαμονή του στο εν λόγω κράτος μέλος αμέσως πριν την κατακράτησή του — Απόφαση περί*

απορρίψεως της αιτήσεως επιστροφής λαμβανόμενη με την επιφύλαξη της εφαρμογής των κανόνων περί αναγνώρισεως και εκτελέσεως δικαστικών αποφάσεων που έχουν εκδοθεί σε άλλο κράτος μέλος

(Κανονισμός 2201/2003 του Συμβουλίου, άρθρο 11)

1. Τα άρθρα 2, σημείο 11, και 11 του κανονισμού 2201/2003, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας, έχουν την έννοια ότι, σε περίπτωση μετακινήσεως παιδιού βάσει προσωρινά εκτελεστής δικαστικής απόφασεως, η οποία εν συνεχεία εξαφανίστηκε με δικαστική απόφαση ορίζουσα ως τόπο διαμονής του παιδιού τον τόπο κατοικίας του πατέρα του στο κράτος μέλος προέλευσης, το δικαστήριο του κράτους μέλους στο οποίο μετακινήθηκε το παιδί, το οποίο επελήφθη αιτήσεως περί επιστροφής του παιδιού, υποχρεούται να διαπιστώσει, εξετάζοντας το σύνολο των περιστάσεων της συγκεκριμένης υποθέσεως, εάν το παιδί εξακολουθούσε να έχει τη συνήθη διαμονή του στο κράτος μέλος προέλευσης αμέσως πριν την προβαλλόμενη παράνομη κατακράτηση. Στο πλαίσιο της εξετάσεως αυτής, έχει σημασία το γεγονός ότι η δικαστική απόφαση με την οποία επιτράπηκε η μετακίνηση ήταν προσωρινά εκτελεστή και ότι προσβλήθηκε με έφεση.

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον ορισμό της παράνομης μετακινήσεως ή κατακρατήσεως στο άρθρο 2, σημείο 11, του κανονισμού 2201/2003, ορισμό σχεδόν πανομοιότυπο με αυτόν του άρθρου 3 της Συμβάσεως της Χάγης του 1980, για τα αστικά θέματα της διεθνούς απαγωγής παιδιών, για να είναι η μετακίνηση ή η κατακράτηση παράνομη κατά την έννοια του κανονισμού πρέπει να απορρέει από προσβολή δικαιώματος επιμέλειας το οποίο προκύπτει από δικαστική απόφαση ή από τον νόμο ή από συμφωνία που ισχύει σύμφωνα με το δίκαιο του κράτους μέλους στο οποίο το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από τη μετακίνηση ή την κατακράτησή του. Από τον ορισμό αυτό προκύπτει ότι η παράνομη μετακίνηση ή κατακράτηση κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 11, του κανονισμού προϋποθέτει, αφενός, ότι το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του στο κράτος μέλος προέλευσης αμέσως πριν τη μετακίνηση ή την κατακράτησή του και, αφετέρου, προσβολή του δικαιώματος επιμέλειας που έχει απονεμηθεί κατά τη νομοθεσία του εν λόγω κράτους μέλους.

Όσον αφορά το άρθρο 11, παράγραφος 1, του κανονισμού, αυτό ορίζει ότι οι παράγραφοι 2 έως 8 του άρθρου αυτού εφαρμόζονται σε περίπτωση που ο έχων την επιμέλεια προσφύγει στις αρμόδιες αρχές κράτους μέλους, ζητώντας, βάσει της Συμβάσεως της Χάγης του 1980, να εκδοθεί απόφαση για την επιστροφή του παιδιού το οποίο μετακινήθηκε ή κατακρατείται παρανόμως «σε κράτος μέλος διάφορο του κράτους μέλους όπου το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτηση». Συνεπώς, τούτο δεν συμβαίνει σε περίπτωση που το παιδί δεν είχε τη συνήθη διαμονή του στο κράτος μέλος προέλευσης αμέσως πριν τη μετακίνηση ή την κατακράτησή του. Επομένως, τόσο από το άρθρο 2, σημείο 11, όσο και από το άρθρο 11, παράγραφος 1, του κανονισμού συνάγεται ότι αίτηση επανόδου μπορεί να γίνει δεκτή βάσει του άρθρου 11, μόνον εφόσον το παιδί είχε, πριν την προβαλλόμενη παράνομη κατακράτησή του, τη συνήθη διαμονή του στο κράτος μέλος προέλευσης.

(βλ. σκέψεις 46-49, 57, διατακτ. 1)

2. Όσον αφορά την έννοια του όρου «συνήθης διαμονή» κατά τα άρθρα 8 και 10 του κανονισμού 2201/2003, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας, η έννοια και το περιεχόμενο του όρου αυτού πρέπει να προσδιοριστεί ιδίως με βάση τον σκοπό του κανονισμού, όπως αυτός απορρέει από την αιτιολογική του σκέψη 12, κατά την οποία οι κανόνες δικαιοδοσίας τους οποίους περιλαμβάνει ο κανονισμός αυτός έχουν διαμορφωθεί με κριτήριο το συμφέρον του παιδιού και, ειδικότερα, το κριτήριο της εγγύτητας.

Εξάλλου, η συνήθης διαμονή του παιδιού πρέπει να προσδιοριστεί από το εθνικό δικαστήριο, λαμβανομένων υπόψη όλων των ιδιαιτέρων περιστάσεων εκάστης υποθέσεως. Συναφώς, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, εκτός από τη φυσική παρουσία του εντός κράτους μέλους, και άλλοι παράγοντες

από τους οποίους να μπορεί να συναχθεί ότι η παρουσία αυτή ουδόλως έχει προσωρινό ή ευκαιριακό χαρακτήρα και ότι η συνήθης διαμονή αντιστοιχεί στον τόπο στον οποίο το παιδί έχει ενσωματωθεί σε ένα κοινωνικό και οικογενειακό περιβάλλον.

Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, μεταξύ άλλων, η διάρκεια, η κανονικότητα, οι συνθήκες και οι λόγοι της διαμονής επί του εδάφους κράτους μέλους και της μετοικήσεως της οικογένειας στο εν λόγω κράτος, η ιθαγένεια του παιδιού, ο τόπος και οι συνθήκες φοίτησης, οι γλωσσικές γνώσεις, καθώς και οι οικογενειακές και κοινωνικές σχέσεις του παιδιού εντός του εν λόγω κράτους. Επίσης, η πρόθεση των γονέων ή ενός εξ αυτών να εγκατασταθούν μαζί με το παιδί εντός άλλου κράτους μέλους, εκδηλούμενη με συγκεκριμένες ενέργειες, όπως η αγορά ή ενοικίαση κατοικίας εντός του κράτους μέλους υποδοχής, μπορεί να αποτελεί ένδειξη μεταφοράς της συνήθους διαμονής.

Εξάλλου, η διάρκεια της διαμονής αποτελεί απλώς μια ένδειξη στο πλαίσιο της αξιολογήσεως του συνόλου των περιστάσεων της υποθέσεως.

Ο όρος «συνήθης διαμονή» του παιδιού, κατά την έννοια των άρθρων 2, σημείο 11, και 11 του κανονισμού 2201/2003 δεν μπορεί να έχει περιεχόμενο διαφορετικό από αυτό τον όρο «συνήθης διαμονή» στα άρθρα 8 και 10 του εν λόγω κανονισμού. Επομένως, εναπόκειται στο δικαστήριο του κράτους μέλους όπου έχει μετοικήσει το παιδί, το οποίο εκδικάζει αίτηση επιστροφής υποβληθείσα βάσει της Συμβάσεως της Χάγης του 1980, για τα αστικά θέματα της διεθνούς απαγωγής παιδιών, και του άρθρου 11 του κανονισμού 2201/2003, να εξετάσει εάν το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή στο κράτος μέλος προέλευσης αμέσως πριν την προβαλλόμενη παράνομη μετακίνηση ή κατακράτηση, λαμβάνοντας υπόψη όλες τις ιδιαίτερες περιστάσεις της συγκεκριμένης υποθέσεως, βάσει των προαναφερθέντων κριτηρίων εκτιμήσεως.

Εξετάζοντας, μεταξύ άλλων, τους λόγους της διαμονής του παιδιού στο κράτος μέλος όπου μετέβη και την πρόθεση του γονέα που το μετακίνησε εκεί, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η δικαστική απόφαση με την οποία επιτράπηκε η μετακίνηση ήταν προσωρινά εκτελεστή και ότι προσβλήθηκε με έφεση. Συγκεκριμένα, τα στοιχεία αυτά δεν δικαιολογούν τη διαπίστωση μεταβολής του τόπου της συνήθους διαμονής του παιδιού.

Δεδομένης της ανάγκης διασφάλισης της προστασίας του υπέρτερου συμφέροντος του παιδιού, τα στοιχεία αυτά πρέπει, στο πλαίσιο της εξετάσεως του συνόλου των περιστάσεων της υπό κρίση περιπτώσεως, να σταθμίζονται με άλλα πραγματικά στοιχεία που ενδεχομένως εμφανίζουν ενσωμάτωση του παιδιού σε ένα κοινωνικό και οικογενειακό περιβάλλον μετά τη μετακίνησή του, όπως είναι, ειδικότερα, ο χρόνος που έχει μεσολαβήσει μεταξύ της μετακινήσεως και της δικαστικής αποφάσεως που εξαφάνισε την πρωτόδικη απόφαση και όρισε ως τόπο διαμονής του παιδιού τον τόπο κατοικίας του γονέα στο κράτος μέλος προέλευσης. Αντιθέτως, ο χρόνος που έχει παρέλθει μετά την απόφαση αυτή δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να ληφθεί υπόψη.

(βλ. σκέψεις 50-56)

3. Ο κανονισμός 2201/2003, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας, έχει την έννοια ότι, σε περίπτωση που η μετακίνηση του παιδιού πραγματοποιήθηκε βάσει προσωρινά εκτελεστής δικαστικής αποφάσεως, η οποία εν συνεχεία εξαφανίστηκε με δικαστική απόφαση ορίζουσα ως τόπο διαμονής του παιδιού τον τόπο κατοικίας του πατέρα του στο κράτος μέλος προέλευσης, η κατακράτηση του παιδιού εκτός του κράτους μέλους αυτού κατόπιν της δεύτερης δικαστικής αποφάσεως είναι παράνομη, οπότε εφαρμόζεται το άρθρο 11 του κανονισμού, εφόσον διαπιστωθεί ότι το παιδί είχε ακόμη, αμέσως πριν την κατακράτηση, τη συνήθη διαμονή του στο κράτος μέλος προέλευσης.

Εάν, αντιθέτως, διαπιστωθεί ότι το παιδί δεν είχε πλέον, κατά το συγκεκριμένο χρονικό σημείο, τη συνήθη διαμονή του στο κράτος μέλος προέλευσης, η απόφαση περί απορρίψεως αιτήσεως επιστροφής υποβληθείσας βάσει της εν λόγω διατάξεως λαμβάνεται με την επιφύλαξη της εφαρμογής των κανόνων του κεφαλαίου III του ίδιου κανονισμού σχετικά με την αναγνώριση και εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων που έχουν εκδοθεί σε κράτος μέλος.

Συναφώς, το γεγονός ότι, μετά την πρωτόδικη απόφαση, η συνήθης διαμονή του παιδιού μεταβλήθηκε κατά τη διάρκεια της κατ' έφεση δίκης και ότι η μεταβολή αυτή διαπιστώθηκε από δικαστήριο στο οποίο έχει υποβληθεί αίτηση επιστροφής βάσει της συμβάσεως της Χάγης του 1980, για τα αστικά θέματα της διεθνούς απαγωγής παιδιών, και του άρθρου 11 του προαναφερθέντος κανονισμού δεν αποτελεί στοιχείο το οποίο μπορεί να επικαλεστεί ο γονέας που κατακρατεί ένα παιδί προσβάλλοντας το δικαίωμα επιμέλειας, προκειμένου να επιτύχει τη διατήρηση της καταστάσεως που δημιούργησε με την παράνομη συμπεριφορά του και να αντισταχθεί στην εκτέλεση εκτελεστής και επιδοθείσας αποφάσεως που εκδόθηκε στο κράτος μέλος προέλευσης σχετικά με την άσκηση της γονικής μέριμνας.

Συγκεκριμένα, εάν γινόταν δεκτό ότι η διαπίστωση της μεταβολής της συνήθους διαμονής του παιδιού από δικαστήριο στο οποίο έχει υποβληθεί τέτοια αίτηση καθιστά δυνατή τη διατήρηση της εν λόγω καταστάσεως και κωλύει την εκτέλεση της προαναφερθείσας αποφάσεως, θα παρακαμπτόταν ο μηχανισμός που έχει θεσπιστεί με τους κανόνες του τμήματος 2 του κεφαλαίου III του κανονισμού 2201/2003, οι δε κανόνες αυτοί θα καθίσταντο άνευ νοήματος.

Ομοίως, η άσκηση ενδίκου μέσου κατά αποφάσεως εκδοθείσας στο κράτος μέλος προέλευσης σχετικά με την άσκηση της γονικής μέριμνας δεν μπορεί να έχει συνέπειες όσον αφορά την εκτέλεση της αποφάσεως αυτής.

(βλ. σκέψεις 67-69, διατακτ. 2)